

Izbaja vsaki četrtek,
Velja s poštnino vred in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natisne en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.,
in vsakokrat za kolek 30 k.

Štv. 4.

V Mariboru 27. januarja 1870.

Tečaj IV.

Knjižica dr. Adolfa Fischhofa.

(Dalje.)

O Švajci

pravi dr. A. Fischhof, da je republikanska Avstrija v mali meri, Avstrija pa je monarhična Švajca v veliki meri. Švajca se je začela blizu takrat kakor Avstrija, ni več namreč razločka, kakor samo 25 let. Obe državi, ki boste kmalu 600 let stari, ste izrastli iz Nemčije in ste postali poznej samostalne. V Avstriji ni samo en narod in ni samo ena dežela, obe ste zmes več narodov in več dežel, ki so se po času deloma na mirni poti, deloma pa po vojnih pridobitvah združile, in ki so vkljub ti zvezi narodno zavest in deželno posebnost ohranile. V obeh državah so bile mnogokrat državopravne homatije tudi v Švajci, v kateri bivajo Nemci, Lahi in Francozi, so bili narodni razpori, tudi v Švajci so bili boji; kakor je Bachovo stisnol Avstrijo pod eno kopito, tako je Švajca morala nositi francoski jarem, dokler se ni leta 1803 ustanovila federalistična ustava. Leta 1848 se je tudi vnela prekucija v Švajci, sklical se je vendar osnovni zbor, v katerem so priprosti mestjani in kmetje ustanovili sedajno švicarsko ustavo, ki je tako izvrstna, da ji kmalo ni para, — vse dežele in narodi so v zvezo stopili z enakimi pravicami, in srečna je zdaj ta država brez centralistične modrosti, brez stalne armade, in skoro brez vsakega dolga; za vojaške dolge potrebuje zlo malo! Le za nekatere zadeve ima skupno vlado, v vseh drugih zadevah pa vlada 25 kantonov samostojno, vsak za se, ker se noben narod ne dotekne pravice drugega naroda, zato ni nobenega prepira med njimi, vsak ima, kar mu gre, in Bog ne daj, da bi ondi Nemci svoj jezik in svojo kulturo vsilili drugim.

Pisatelj stavi po vsem tem Švajco v izgled Avstriji, in ko ometuje nekatere ugovore, pride do tega, da reče: državi (središču) naj se pusti gospodarstvo, deželam pa samostojno vladstvo. To mora biti geslo avstrijskim državnikom.

Osem narodov je zastopano v državnem zboru dunajskem (Nemci, Italijani, Rumuni, Poljaki, Rusini, Čehi, Slovenci in Srbi dalmatinski). Ravnopravnost bi tedaj zahtevala, da bi se govorilo v državnem zboru v vseh teh jezikih in delale postavbe, ker pa pri taki babilonski jezični zmešnjavi ne bi bilo mogoče zborovanje, zato je obveljal nemški jezik za govore in postavodajstvo; ali ni obveljal po sili postavni, obveljal je le po sili okolščin. Ali pa v tej, čeravno le moralni jezični sili, ni v nič devanje vseh drugih narodov? Ali se ne čutijo razžaljene zato, da jih zastopniki, kedar stopijo v zbornico — kjer se opravlja državljana najvišje opravilstvo, namreč postavodajstvo — morajo v predvorani popustiti jezik tistega naroda, katerega oni zastopajo in morajo vse svoje misli in čutje obleči v obleko tujega jezika.

Ali tedaj ne bi bilo bolje, po izgledu Švajce omejiti obravnave v središnjem zboru edino le na take zadeve, ktere so skupne vsem narodom in ktere se v skupnem zboru najkoristnejše izgotoviti dajo? — Ako se v taki skupščini govori nemški, se nihče ne bo čutil razžaljenega, kakor se ne čutijo razžaljene diplomati najbolj ponosnih narodov, da v mednarodnem občenju velja le en jezik, namreč francoski.

Naroda vzeti njegov jezik v okrožju njegovega delova-

nja, je toliko, kakor narodu vzeti narodni organ, mišljenja njegovega. „Pa saj se postavbe prestavljajo v vse jezike!“ poreče kdo. Ali na to moramo odgovoriti, da prestava in izvirnik ni vse eno; ako hoče prestava živa biti in oživeti, se ne sme mehanično vezati na besede tujega jezika.

Nemcev je la samo četrti del v Avstriji in na Oger-skem, tedaj ne veljajo primere, ki jih delajo enostranski nemškutarji z drugimi državami, češ, tudi drugod velja le en jezik v postavodajstvu. Da je ta ugovor piškav oreh, dokazuje dr. Fischhof s tem, da navaja razmere narodov v drugih državah. Na Pruskem — pravi — vlada nemški jezik, ali v Prusiji (Prajzovskem) je med 18 1/2 milijoni prebivalcev, 16 milijonov Nemcev, le 2 1/2 milijona je Nenemcev. Rusija šteje okolo 77 milijonov duš, 53 1/2 milijonov pa je Rusov, zato je vladni jezik ruski; na Francoskem je okoli 38 milijonov prebivalcev, ali 32 1/2 milijonov je Francozov, zato je francoski jezik vladni; — na Angleškem je 29 milijonov prebivalcev, 22 milijonov pa je Angležev, in zato je glavni jezik angleški. V Avstriji pa so vse druge številke: cela Avstrija ima le 8 1/2 milijona Nemcev, 26 1/2 milijonov Nenemcev. Ali tedaj v takih razmerah mora Avstrija pomeniti vse nenemške narode? ali sme? Polovičarska je bila dozda avstrijska politika; ona je nekoliko narodnih pravic dovoljevala narodom, pa po tem hipoma vstavila na višjih mestih! To ni pametno, pa tudi ni pravično. Narod, kateremu se nekaj ponuja, hoče imeti vse, in s tem, da se mu nekaj dovoljuje, kaže se ravno, da ima pravico do vsega.

(Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Umni sadjorejec.

(Dalje.)

Jablane.

11. Car Aleksander (Kaiser Alexander) raste povsod, na polju in v vrtih, kjer se sadi, samo da ima zavetja, kamor vihte ne pridejo. Sad je velik, pisan, ki v jeseni dozori; jabelko je prekoredne lepote, ki se ga oko napiti ne more, in je jako veliko; dobro za vžitek, izvrstno pa za gospodarsko rabo.

12. Beli kardinal (geflammer, weisser Kardinal) se sadi po brežinah, vrtih in polju; še celo po severnih krajih dobro stori. Sad je lep, velik pisan, ki je v jeseni zrel; dober za prodajo, okusen za jed, še boljši pa za razne gospodarske potrebe.

13. Pariški ramborski kosmač (Pariser Rambourreinette), raste čvrsto po visokih krajih, vrtih, polju in ob stezah; drevo dolgo cveti v enomer in rado rodi. Sad je jako velik, temeljno barvan in v jeseni dozori. Jabelko je največje vrednosti, izvrstno za jed, in ravno tako za gospodarstvo in jabelčnik.

14. Zlatnik (Goldzangapfel), raste povsod po brežjih, vrtih in polju; drevo je rodovitno in lepega odrastka; Sad je velik, temeljno barvan, zimski; jabelko prekoredno, izvrstno za vžitek, za jabelčnik in gospodarsko rabo.

15. Sorgolet (Reinette von Sorgoliet), se sadi po višinah, polju in ob potih; drevo je zlo rodovitno in dolge trpežnosti. Sad na drevesu ni mikaven, sicer pa zimski,